

Strategier för demokratifrämjande insatser 2025–2026

Bakgrund

I beslut om reglemente för verksamheter och nämnder i Region Skåne 2023–2026 beslutade regionfullmäktige att flytta det koncernövergripande uppdraget att ansvara för att utveckla strategier för demokratifrämjande insatser och medborgardialog till kulturnämnden (2020-POL000492). I verksamhetsplan och budget för 2024 anges att arbetet med demokratifrämjande insatser och medborgardialog ska bygga på kunskap och ta avstamp i ett rättighetsbaserat arbetssätt och förhållningssätt i syfte att ge röst åt fler (2022- POL000382). I verksamhetsplan och budget för 2025 får kulturnämnden uppdragen att samordna den koncernövergripande uppföljningen av rättighetsperspektivet och utvecklingen av kunskaps- och dialogstöd. Alla styrelser och nämnder ansvarar för att rättighetsperspektivet integreras och följs upp i all verksamhet och att invånarnas perspektiv och erfarenheter efterfrågas när det är av vikt och relevanta för verksamhetens utveckling och kvalitet (2024-POL000060).

Att arbeta rättighetsbaserat handlar om att på ett systematiskt sätt använda mänskliga rättigheter som medel för en kvalitativ och jämlik verksamhet. Det rättighetsbaserade arbetet utgår från principerna om icke-diskriminering och jämlikhet, deltagande och inkludering samt transparens och ansvar.

Ett rättighetsbaserat förhållningssätt kan:

- öka rättssäkerheten och kostnadseffektiviteten genom att prioritera rätt insatser
- bidra till att möjliggöra ökad livskvalitet och undvika att diskriminera

- öka tillit, såväl människor emellan som till det demokratiska systemet.¹

Att arbeta rättighetsbaserat kan innebära både utmaningar och möjligheter. Utmaningar att kontinuerligt och systematiskt leva upp till det ansvar som de mänskliga rättigheterna innebär. Möjligheter genom att verksamheten tydliggör hur man brister eller tillgodoser mänskliga rättigheter och på så sätt identifiera åtgärder. Det blir enklare för invånaren att hävda sina rättigheter.² Det rättighetsbaserade förhållningssättet bidrar också till att minska perspektivträngseln då det visar på hur olika rättighetsperspektiv hänger samman.

Region Skånes målsättning, enligt Policy – Lika rättigheter och möjligheter, är att genom ett konsekvent och strategiskt förändringsarbete verka för att invånare ska kunna åtnjuta och utöva sina mänskliga och demokratiska rättigheter, ha jämlika levnadsvillkor och kunna delta fullt ut i samhället. Förutom lagkrav³, är utgångspunkten Region Skånes vision om att bidra till framtidstro och livskvalitet samt koncernens värderingar välkomnande, drivande och visa omtanke och respekt (1801054).

Kulturnämndens kartläggning

Kartläggningen av strategier för demokratifrämjande arbete på regional nivå (2023-POL000276), visar att politiska beslut är tagna om hur svensk rättighetslagstiftning ska följas i Region Skånes verksamheter.⁴ Det systematiska genomförandet och uppföljning av styrdokumentet rörande mänskliga rättigheter behöver stärkas. Det saknas en koncerngemensam grundutbildning i mänskliga

¹ [MR-kommun/region, plattform | SKR](#)

² Länsstyrelserna, 2016, Metodstöd för ett rättighetsbaserat arbetssätt.

³ Se bilaga 1: Lagar och konventioner

⁴ Se bilaga 2: Regionövergripande styrande dokument

rättigheter. Verktyg för invånarnas delaktighet och inflytande samt medborgardialog utnyttjas i begränsad omfattning.

I kartläggningen presenteras en omvärldsbevakning där det framkommer att kännedomen om mänskliga rättigheter i Sverige är bred men ytlig.⁵ FN:s kommitté om ekonomiska, sociala och kulturella rättigheter rekommenderar Sverige att öka kunskapen hos offentliganställda om mänskliga rättigheter och hur de genomförs i praktiken.⁶ Myndigheter med uppdrag att stödja regionernas implementering av mänskliga rättigheter konstaterar att förutsättningar för en lyckosam implementering av mänskliga rättigheter är faktorer som beslut om styrande dokument, de förtroendevaldas och ledningens stöd, tid och resurser för uppdraget, en organisationsstruktur, nätverk, kunskap samt uppföljning.⁷

Koncernövergripande strategier för demokratifrämjande insatser

Regionfullmäktige förtydligar genom verksamhetsplan och budget för 2024 att det demokratifrämjande arbetet ska genomföras rättighetsbaserat i syfte att ge röst åt fler. Att de demokratifrämjande insatserna ska utgå från ett rättighetsbaserat förhållningssätt och arbetssätt tydliggör hur arbetet att främja demokrati, mänskliga rättigheter och invånarnas delaktighet hänger samman.

Koncernövergripande styrdokument rörande mänskliga rättigheter behöver ses som en helhet för att undvika perspektivträngsel och merarbete för verksamheterna. I stället kan en konsolidering av arbetet med demokrati och mänskliga rättigheter leda till

⁵ Kännedom om och upplevelsen av mänskliga rättigheter 2022 - 2023, Institutet för mänskliga rättigheter i Sverige, 2023.

⁶ UN Economic and Social Council, 22 mars 2024, E/C.12/SWE/CO/7

⁷ Ta ansvar för barnrättsarbetet och Revision för barnets rättigheter, barnombudsmannen.se. Funktionshinderspolitiken – så arbetar kommuner och regioner 2023, Länsstyrelserna.

perspektivgemenskap och ökad effektivitet. De föreslagna strategierna utgår från detta samband. I den kontexten ses också medborgardialog som en av flera metoder för att möjliggöra invånarnas delaktighet och inflytande i Region Skånes arbete.

Följande tre strategier stärker Region Skånes demokratifrämjande arbete 2025–2026:

1. Rättighetsperspektivet integreras och följs upp i Region Skånes verksamheter genom nämnder och styrelser verksamhetsplaner, budget och årsredovisningar, i enlighet med styrande dokument, med syfte att utveckla tillgänglighet och kvalitet.
2. Invånarnas perspektiv och erfarenheter efterfrågas systematiskt av alla nämnder och styrelser när de är av vikt och relevanta för verksamhetens utveckling och kvalitet.
3. En struktur för lärande och erfarenhetsutbyte om mänskliga rättigheter utvecklas inom Region Skåne.

Bilaga 1: Lagar och konventioner

Demokratins grunder och mänskliga rättigheter regleras i svensk lagstiftning och internationella överenskommelser som Sverige har anslutit sig till. Att arbeta systematiskt med mänskliga rättigheter är således ett arbete för att uppfylla lagstiftning som Region Skåne verkar under. Nedan lagar har reglerar mänskliga rättigheter i Region Skånes verksamheter (inte uttömmande).

- Regeringsformen
- Lag (2018:1197) om Förenta nationernas konvention om barnets rättigheter
- Lag (2018:1937) om tillgänglighet till digital offentlig service
- Lag (2009:724) om nationella minoriteter och minoritetsspråk
- Hälso- och sjukvårdslag (2017:30)
- Museilag (2017:563)
- Patientlag (2014:821)
- Bibliotekslag (2013:801)
- Diskrimineringslagen (2008:567)
- Lag (1994:1219) om den europeiska konventionen angående skydd för de mänskliga rättigheterna och grundläggande friheterna
- Tandvårdslagen (1985:125)
- FN:s konvention om mänskliga rättigheter för personer med funktionsnedsättning
- FN:s Konvention om ekonomiska social och kulturella rättigheter

Bilaga 2: Regionövergripande styrande dokument

Flera regionövergripande styrande dokument inverkar på arbetet med mänskliga rättigheter och demokrati.

- Policy - Lika rätt och möjligheter, dnr 1801054
- Policy för barnets rättigheter, dnr. 2020-POL000033-001
- Regionala utvecklingsstrategin – det öppna Skåne 2030
- Program för att tillgodose personer med funktionsnedsättning, dnr. 2021-POL000383
- Handlingsplan för nationella minoriteter, dnr. 2020-POL000556